

Процедура виконання заповіту

За своє життя людина, а особливо людина похилого віку, неодноразово ставить для себе питання щодо необхідності складання заповіту. Заповідач має право на свій розсуд визначити зміст заповіту. Він самостійно приймає рішення щодо майна, яке буде зазначено в заповіті: кому із спадкоємців і яке майно чи його частка буде заповідано. При цьому слід враховувати, що заповіт має бути складений таким чином, щоб розпорядження заповідача не викликало незрозумілостей чи суперечок після відкриття спадщини.

І ось майже рішення прийнято, заповіт складено, можливо в ньому передбачено певні умови, після виконання яких спадкоємці отримують право на спадкування певного майна. Але ж хто буде перевіряти виконання цих умов спадкоємцями за заповітом? Хто проконтролює їх дії та, наприклад, виконання останньої волі померлого бути похованим у певному місці та встановити надгробну плиту з відповідним написом на ній?

З цією метою законодавець передбачив можливість призначення виконавця заповіту.

Відповідно до статті 1286 Цивільного кодексу України заповідач має право призначити виконавця заповіту, тобто особу, яка повинна буде забезпечити виконання спадкоємцями дій, до яких вони були зобов'язані заповітом.

До повноважень виконавця заповіту належить вжиття заходів щодо охорони спадкового майна, щодо повідомлення спадкоємців, відказоодержувачів, кредиторів про відкриття спадщини; вимагання від боржників спадкодавця виконання ними своїх зобов'язань; управління спадщиною; забезпечення одержання кожним із спадкоємців частки спадщини, яка визначена у заповіті; забезпечення одержання частки у спадщині особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Виконавцем заповіту може бути фізична особа з повною цивільною дієздатністю або юридична особа. Якщо заповіт складено на користь кількох осіб, виконання заповіту може бути доручено будь-кому з них. У випадку, якщо заповіт складено на користь однієї особи, виконання заповіту може бути покладено на сторонню особу, яка не є спадкоємцем за заповітом.

Одним із способів призначення виконавця заповіту є призначення за ініціативою спадкоємців. Вони мають право пред'явити позов про усунення виконавця заповіту, призначеного заповідачем, від виконання ним своїх повноважень, якщо він не може забезпечити виконання волі заповідача. Спадкоємці мають право обрати виконавця з числа спадкоємців або призначити виконавцем заповіту іншу особу, у випадку якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо особа, яка була ним призначена, відмовилася від виконання заповіту чи була усунена від виконання заповіту. Якщо спадкоємці не можуть досягти згоди щодо призначення виконавця заповіту, він на вимогу одного із них може бути призначений судом.

Виконавець заповіту може бути призначений нотаріусом за місцем відкриття спадщини, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо виконавець відмовився від виконання заповіту чи був усунений від його виконання і якщо цього потребують інтереси спадкоємців.

Особа призначається виконавцем заповіту з її згоди. Така згода витребується нотаріусом і може бути оформлена як самостійна заява, що додається до заповіту, чи міститься на самому заповіті.

Згода бути виконавцем заповіту від особи, яку призначає виконавцем заповідач, може бути отримана за життя спадкодавця або після відкриття спадщини.

Виконавець заповіту має право на плату за виконання своїх повноважень. Заповідачем може бути визначене майно (в натурі або грошах), яке отримає при цьому виконавець.

Якщо дії виконавця заповіту порушують інтереси спадкоємців або не відповідають нормам чинного законодавства, спадкоємці, їх представники, а також органи опіки та піклування мають право оскаржити до суду дії виконавця. До вимог про визнання неправомірними дій виконання заповіту застосовується позовна давність в один рік.

З метою захисту інтересів спадкоємців від можливих неправомірних дій виконавця та неухильного виконання волі спадкодавця спадкоємці мають право контролювати виконання заповіту. Виконавець заповіту подає спадкоємцям звіт про виконання заповіту по закінченню своїх повноважень, які тривають до повного здійснення волі спадкодавця, яка виражена в заповіті.

Нотаріус за місцем відкриття спадщини видає виконавцю заповіту відповідний документ, що підтверджує його повноваження. Таким документом є Свідоцтво, яке посвідчує повноваження виконавця заповіту. У тексті свідоцтва обов'язково зазначаються відомості про виконавця заповіту, його повноваження та підстави їх виникнення з посиланням на заповіт і дату відкриття спадщини.

Після припинення покладених на нього функцій виконавець заповіту повертає нотаріусу документ, що посвідчував його повноваження. У разі неповернення виконавцем заповіту документа, який засвідчував його повноваження, спадкоємці мають право витребувати документ, а також вимагати відшкодування завданих їм збитків.

Після повернення відповідного свідоцтва нотаріус робить відмітку про припинення дії повноважень виконавця на повернутому виконавцем примірнику та на примірнику свідоцтва, що зберігається у його справах, а також відмітку в реєстрі для реєстрації нотаріальних дій та у книзі обліку та реєстрації спадкових справ.

**Начальник відділу Управління з питань нотаріату
Головного територіального управління юстиції
у місті Києві
В.І. Нестеренко**